

ΦΥΛΛΟΚΑΡΔΙΑ

«Στης ψυχής τ' Ἅγιο Βῆμα
Ἡ καρδιά λειτουργεῖ.»

Ἡ ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ

Ἐστὸν πολυαγαπημένο μου
Σπύρο Δ. Βουλπιώτη

Βαρειά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Τὰ σίδερα λυγοῦσε
Σκληρὴ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Ἐσκίζε τὸ διαμάντι.
Πικριά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Περνοῦσε τὸ φαρμάκι.

Ἐστὸ τῆς θάλασσας τῆ μέση
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἀναταραχάστ' ἡ θάλασσα, τὸ κῆμα δριγυῖς σηκώθηκε
Κι ἄγρια φουρτούνα τράνταξε τ' ἀμέτροτα τὰ βάθια τῆς

Ἐστὸ τὰ ὄρη, ἔς τ' ἄγρια βουνά
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἄγριος βορρῆς ἐφύσηξε, σίφονας μανιωμένους
Καὶ συνεπῆρε σὺρριζα θεόρατα δεντρά
Καὶ ριζιμὰ λιθάρια.

Ἐστὸ τ' ἀπάτητα λαγκάδια
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἀντιβουίσαν τὰ βουνά, τὰ πέλαγα κ' οἱ κάμποι
Ἄπ' τὸ βαθύ τους βογγυτό.

Βαρειά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μοῦ λόγισε τὰ γόνατα.
Σκληρὴ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μοῦ σκισε τὴν καρδιά.
Πικριά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μὲ πότισε φαρμάκι.

Ἦταν ἡ ἀγάπη σου πικριά,
Ἦταν ἡ ἀγάπη σου φωτιά,
Μὰ ἦταν πεντάγλυκα τὰ φιλιὰ σου
Κ' ἦταν ὀλόδροσ' ἡ ἀγκαλιά σου.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

(ἀπὸ τῆς «Θρησκευτικῆς Ἐντύπωσης»)

... Καὶ δῶ τώρα, ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ὄξω,
μακριά, μέσα στὴ φύση, μαζί μὲ τὰλλα τὰ παιδιά,
ἄ! τί μάθημα γιὰ τὸ Θεό, τί ἐντύπωση!

Στὶς πρώτες μέρες τοῦ Σταβροιάτη, θυμοῦμαι, τὴν
ἐποχὴ ἐκείνη πού ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει νὰ μαβρίζη, τὰ
σύννεφα νὰ τρέχουνε, κι ἡ θάλασσα νὰ μουγκρίζη,
γοργοπόδαροι σὰν τὰ ἐλάφια, χαρωποί καὶ γελαστοὶ
γιὰ τὴν τέτοια μεταβολὴ τῆς ὀμορφῆς φύσης, τρέ-
χαμε, γῶ, ὁ νάννος, κι οἱ μικροὶ μου, οἱ παρακατι-
νοὶ μου συντρόφοι, ὄξω, μακριά ἀπὸ τὸ χωριό, καὶ
ἀνεβαίνοντας πάνω σ' ἓνα κορφοβούνι, κοιτάζαμε τὴ
θάλασσα τὴν κυματάρισσα, τὰ σύννεφα τὰ μάβρα,
τὴ φύση π' ἀναστήναζε...

Πέρα ἐκεῖ, ἐκεῖ κάτω στὸν πορθμό, ἐφτὰ στάδια
μακριά ἀπὸ τὴν πατρίδα μου Σάμο, φαίνεται ἀντι-
κρῦ ἓνα πελώριο βουνό, σοβαρὸ καὶ μεγαλόπρεπο, πού
ἡ κορυφή του, παρόμοια μὲ ράχη καμήλας, τὰ πλά-
για του, οἱ ρεματιές του, οἱ τρύπες του καὶ οἱ σπη-
λιές του, εἴτανε σκεπασμένα ἀπὸ ὀμίχλη, ἀπὸ κα-
ταχνιά.

Εἶναι ἡ Μυκάλη, τὸ κατοικητήριό τῆς Δόξας
καὶ τοῦ Ἡρωϊσμοῦ...

Ἐδῶ, μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ, μέσα σ' ἀφτόνε
τὸν πορθμό, σ' ἀφτὴ τὴ θάλασσα, νίκησαν οἱ ἄρ-
χαιοὶ Ἕλληνες τοὺς Πέρσες.

Ἐδῶ, πρὸ λίγα χρόνια, πάνω σ' ἀφτὰ τὰ πρα-
σινογάλαζα κύματα, πού δροσιζοῦνε καὶ Σάμο καὶ
Ἄσια, κάψανε οἱ Πατέρες μας τὸν ἀθεόφοβο στόλο
τῶν Τούρκων.

Ἐδῶ λεπτέρωθηκε ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς· ἐδῶ
ἀναστήθηκε κι ὁ νεώτερος!

Μὰ γιὰ μᾶς, τοὺς μικροὺς, πού πέντε-ἕξ χρονῶ
δὲ θῆμεστε ἀκόμα, τέτοια ἱστορικὰ δὲν ὑπάρχανε.
Μεῖς, ἓνα μονάχα βλέπαμε, ἓνα παρατηρούσαμε: πὼς
ἡ Καμήλα, ἔτσι λένε οἱ χωρικοὶ μας τὴ Μυκάλη, δὲ
φαινότανε πιά, πὼς εἴτανε χωμένη μέσα στὴν ὀ-
μίχλη.

— Θὰ βρέξη, παιδιά, φώναζε τότες κάποιος
ἀπὸ μᾶς, κι ὄλοι μας ἀμέσως, σὰ νᾶπαρχε κάποια
προηγούμενη συμφωνία, ἀρχίζαμε νὰ ρυθμοτραγουδοῦμε.

Βρέξε, Παππού
Στάγια παντοῦ
.....

Νὰ βραχοῦν τὰ περιδόλια
γιὰ νὰ γένουν τὰ λεμόνια.

Καμιὰ φορὰ, ἡ φωνὴ μας κόβουνταν ἀπὸ γέλοια
καὶ χαρὲς — ἀπὸ συνεπάριμο — καὶ σηκώναμε τότες
τὰ μάτια μας ἀψηλά, στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ δοῦμε
τὸ Θεό, τὸν Παππού πού βρέχει... Ἄ! ἀφτός ὁ
Παππούς, τί καλός, τί ἀγαθός! Βρέχει, κι ὕστερα
ἀπ' ὀλίγο τὰ σπαρτὰ στὶς πεδιάδες θὰ βλαστήσουν,
θ' ἀθήσουν τὰ λουλούδια καὶ τὰ κρεῖνα τοῦ ἀγροῦ,
γιὰ νὰ συνηγορήσουν ὅλα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ,
γιὰ τὴν πρόνοια τοῦ Προνοητῆ, γιὰ τὴν ἐσπλαχνία
καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Πατέρα, τοῦ μεγάλου, τάληθη-
νοῦ Πατέρα, πού νὰ τὸν προσκυνοῦνε πρέπει οἱ ἀ-
θρώποιοι, νὰ τὸν τιμοῦνε καὶ νὰ τὸν δοξάζουνε...

Χαῖρε φύση, σωστὴ συνήγορε γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ
Θεοῦ! Σ' ἀγάπησα ἀπὸ τότες· θὰ σ' ἀγαπῶ αἰώνια.

Εἶσαι πέρα καὶ πέρα γεμάτη ἀπὸ τὰ ποιήματα
τοῦ Θεοῦ, πού νὰ μὴν μπορῆ ὁ ἄθρωπος νὰ εἰπῆ
οὐκ ἔστι Θεός».

Σάμο

ΒΑΣ. Δ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

(Γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Γ. Σκληροῦ, τὸ «Κοινωνικὸ μας
Ζήτημα» μιλῆσε σὲ περασμένο φύλλον τοῦ «Νουμά» ὁ συν-
εργάτης μας Δ. Ντέλος, κ' εἰδείε τὴν κεντρικὴν του ἰδέαν.
Σήμερα δημοσιεύουμε, ἂν καὶ στὴν καθαρεύουσα, ἀπὸ τὸ ἄ-
ξιόλογο αὐτὸ βιβλίον. ἓνα κομμάτι, πού χαρακτηρίζεται ὡς
ἀγώνιας μας κάπως πρωτότυπα, κι ἀπὸ μιὰν ἄλλη μεριά.
Εἶναι μιὰ γνώμη κι αὐτὴ τοῦ κ. Σκληροῦ, πού πρέπει νὰ
τὴν προσέξουμε οἱ δημοτικιστᾶδες. Ὁ κ. Σκληρὸς ὀνειρεύε-
ται τὴν ἔδραση ἐνὸς κόμματος δημοκρατικοῦ, προεδρευτικοῦ
καὶ φιλελευτέρου, πού νὰ κλειστῆ μέσα του ὄλο τὸν ἐργατι-
κὸ λαό, καὶ πού ν' ἀρχίσῃ πόλεμο ἀδιάκοπο μὲ τὴν πλουτο-
κρατία, τὴν τάξην δηλ. πού κυριαρχεῖ σήμερα).

...Τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον ζήτημα τῆς γλώσσας
καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τότε — καὶ μόνον
τότε — θὰ ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ ἐν τῇ πράξει σάρκα
καὶ ὄστα. Ἐπειδὴ ἡ πλουτοκρατία φανατικῶς θὰ
ὑπερασπίζεται ὅλας τὰς σημερινὰς ψευδεῖς παραδό-
σεις, τοὺς τόσον καλοὺς συμμάχους τῆς πρὸς ἀποτύ-
φλωσιν καὶ ἀποπλάνησιν τοῦ λαοῦ, ἐπεμένως καὶ τὴν
καθαρεύουσαν γλῶσσαν μὲ τὸ ἀποστρεβλωτικὸν ἐκ-
παιδευτικὸν σύστημα, ἡ ἀντιπολίτευσις θὰ ἀναγκα-
σθῆ νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὴν ζωντανῆν
γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὅπως δι' αὐτῆς ἐπισπεύσῃ τὴν ἀ-
φύπνισιν καὶ ἀναγέννησιν του. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν

ματόχρωμο ὡς τώρα, ἄρχισε νὰ γίνεται ὠχρό, ὅσο
ἀπομακραινότανε ἀπὸ τὴ γῆς, χύνοντας πάντα πλού-
σιο φῶς ἀπάνω στὴ στέππα.

Μαζευτήκανε ὄλοι γιὰ νὰ βροῦνε τὴν τιμω-
ρία πού τοῦπρεπε. Προτείνανε νὰ τονέ σκίσουνε δεμέ-
νο σὲ ἄλογα, μὰ δὲ φάνηκε ἀρκετό· εἶπανε ἔπειτα
νὰ τονέ χτυπήσουνε ὁ καθένας μὲ τὴ σαῖτα του, μὰ
κι αὐτὸ δὲν ἄρесе· εἶπανε νὰ τὸν κηψοῦνε. Μὰ σκε-
φτήκανε πὼς ὁ καπνὸς θ' ἀκρυβε ἀπὸ τὰ μάτια τους
τοὺς βασανισμοὺς του. Εἶπανε ἀκόμα πολλὰ, μὰ δὲ
βρήκανε τίποτε πού νὰ φχαριστῆ ὄλους. Ἡ μάνα
του γονάτισε ὀμπρὸς τοὺς γεροντότερους καὶ δὲ βρή-
κε οὔτε δάκρυα οὔτε λέξεις γιὰ νὰ μωρέσῃ νὰ τὴν
σπλαχνιστοῦνε. Μιλοῦσανε ἔτσι μεταξύ τους καὶ στὰ
τελευταῖα ἓνας σοφὸς ἀφὸ πολυσκέφτηκε εἶπε: Ρω-
τήστε τον γιὰ τὴν τὸκαμε!

Τονέ ρωτήσανε. Αὐτὸς ἀποκρίθηκε: Βγάλτε μου
τὰ δεσμά· δεμένος δὲ μιλωῦ ἐγὼ μαζί σας!

Ἄφου τοῦ βγάλανε τὰ δεσμά ρώτησε: Τί θέλε-
τε; τοὺς ρώτησε ἔτσι σὰ νὰ εἴτανε σκλάβοι του.

— Τὸ ἄκουσες, τρῦ ἀποκρίθηκε ὁ σοφός.

— Γιὰτὶ χρωστῶ νὰ σὰς φανερώσω τίς πράξεις
μου;

— Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ σὲ νοιώσουμε! Περὶ-

φανε! Ἄκου: Εἶσαι ἔτσι κ' ἔτσι γιὰ θάνατο· δόσε
μας τουλάχιστο νὰ καταλάβουμε γιὰτὶ τὸκαμες; Ἐ-
μεῖς θὰ ζήσουμε καὶ μᾶς χρειάζεται νὰ μαθαῖνομε
πὺ πολλὸ ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε.

— Καλὰ, θὰ σὰς πῶ, ἂν καὶ ἴσως, κ' ἐγὼ δ' ἴ-
διος δὲν ξέρω καλὰ τί γίνηκε. Τὴνέ σκότωσα, μοῦ
φαίνεται, γιὰτὶ μ' εἰδιωχνε ἀπὸ κοντὰ τῆς... μὰ ἐγὼ
ἤθελα νὰ τὴν καταχτήσω.

— Μὰ δὲν εἴτανε δική σου, τοῦ ἀποκριθῆκανε.

— Ἐσεῖς μεταχειρίζεστε μόνον ὅ,τι εἶναι δικό
σας; Μοῦ φαίνεται, κάθε ἄθρωπος ἀπὸ γενεσιοῦ του
χτῆμα ἔχει μόνον τὴ γλῶσσαν του, τὰ χέρια του, τὰ
πόδια του — μὰ ὄλοι σας κατέχετε γυναῖκες, ζῶα,
γῆς κι ἀκόμα καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τοῦ ἀντιτάξανε πὼς κάθε ἄθρωπος εἶ,τι κατέχει,
τόχει πληρώσει μὲ τὸ μυαλό του, μὲ τὴ δύναμή του,
μὲ τὴ λευτεριά του, μὲ τὴ ζωὴ του. Μὰ τοὺς ἀπο-
κρίθηκε πὼς αὐτὸς ἤθελε νάχῃ ὅ,τι τοῦ φαινότανε
καλὸ κι ὀμορφο, καὶ νὰ τὸχῃ μόνον γιὰ τὸ ἑαυτοῦ του
χωρὶς νὰ δίνῃ σὲ ἄλλους μερίδιο.

Πολλὸ μιλῆσανε μαζί του κι ἀπὸ τὰ λόγια του
καταλάβαινε πὼς αὐτὸς ἔπαιρνε τὸν ἑαυτοῦ του γιὰ
τὸν πρῶτο καὶ μόνον ἄθρωπο τῆς γῆς κ' ἔξεν τοῦ ἑαυ-
του κανέναν ἄλλο δὲν ἀναγνώριζε καὶ οὔτε καταδε-

χότανε νὰ κοιτάξῃ. Φρίξανε μὲ τὸ νὰ συλλογιόυνται
σὲ τί φρικώδη μοναχικὰ καταδικάζε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυ-
τό του ἀνάμεσα στοὺς ἀθρώπους. Αὐτὸς δὲν ἤξερε
οὔτε φυλὴ, οὔτε μάνα, οὔτε παλληκαριές οὔτε εἰ-
ρηνικὴς ἀπολαβές· δὲν εἶχε οὔτε ζωντανὰ, οὔτε σπῆτι,
οὔτε γυναῖκα, γιὰτὶ τίποτε δὲν ποθοῦσε.

Ἐκεῖ στὴν ἀπρογιάλια, γέλοῦσε ἓνα κορίτσι τὸ
ἀγαπητό, ξύπνιο γέλοιο, κ' ἓνας τραγουδοῦσε μὲ μα-
λακὴ φωνὴ τενόρου. Οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦσανε καπο-
τες τὸ τραγούδι. Οἱ τρυφερὲς φωνές ἴτους χυνότανε
στὸν ἀέρα γιὰ νὰ φανιστοῦνε σὲ λίγο καθὼς τίς ἐ-
παιρνε ὁ ἀέρας στὶς φτερούγες του κ' ἔφρυγε τὸ γλη-
γορότερο σέρνοντες μαζί τ' ἄερινὰ λάφυρα του.

— Σὰν εἶδανε πὼς δὲ βγαίνει τίποτις καὶ ἀπὸ
αὐτὸν σκεφτήκανε πᾶλε πιά τιμωρία νὰ τοῦ βάλου-
νε. Τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ σκέψη δὲ βῆσατξε πολλὴ γιὰτὶ
ὁ σοφὸς κείνος πού δὲν εἶχε ἀκόμα λάβει μέρος στὴ
συζήτηση γιὰ τὴν τιμωρία, εἶπε: Περιμένετε! Ἡ
τιμωρία εἶναι ἐδῶ! Μιὰ φοβερὴ τιμωρία! Μῆσα σὲ
χιλιάδες χρόνια δὲ βρίσκειται πὺ φρικώδη τιμωρία!
Ἡ τιμωρία του εἶναι μέσα του — ἀχώριστη ἀπὸ αὐ-
τόν, ἀνεξίλαστη! Ἀφήστε τονε λεύτερο νὰ ζήσῃ τοῦ
λοιποῦ. Αὐτὸ εἶναι ἡ τιμωρία του!

Τότε γίνηκε κάτι ἀλλόκοτο. Στὸν οὐρανό, πού

εργατική τάξιν, αὐτὴ ἐννοεῖται ψυχολογικῶς δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν καθαρῆσαν καὶ ἄμα ἀναλάβῃ τὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα ὡς μόνον τῆς ὄργανον θὰ μεταχειρίζεται τὴν ζωντανὴν μητρικὴν γλῶσσαν καὶ μόνον αὐτήν. Ὡστε τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης θὰ λυθῆ οὐχὶ μὲ τὰς σημερινὰς ἀκαδημαϊκὰς συζητήσεις, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ἐν τῷ κοινωνικῷ ἀγῶνι ἡ μητρικὴ μας γλῶσσα χρησιμεύουσα ὡς ὄργανον ὀλοκλήρων κοινωνικῶν τάξεων θὰ ἔχῃ πολυαριθμὸν ὑπερασπιστὰς ἐντὸς τῆς Βουλῆς, οἱ ὅποιοι μόλις κατορθώσουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κυβερνήσιν θὰ προσπαθήσουν βαθμηδὸν νὰ εἰσάξουν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον μηχανὴν τοῦ Κράτους, ὅπως ἀρμόζει καὶ θὰ γίνῃ ἀναποφεύκτως μίαν ἡμέραν...

... Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα, παρουσιάζει ἡ ἀστική μας τάξις ἐν γένει τοιαῦτα στοιχεῖα, τὰ ὅποια ὄχι μόνον νὰ συναισθάνονται βαθῶς τὴν διαφορὰν καὶ σαπίαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχουν πλήρη κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, γενναῖον χαρακτήρα καὶ αὐταπαρνησίαν πρὸς κοινωνικὴν ἀναμορφωτικὴν δρᾶσιν; Φρονῶ ὅτι ἄμεσος ἀρνητικὴ ἢ καταφατικὴ ἀπάντησις εἰς τοῦτο εἶναι ἐξ ἴσου τολμηρὰ. Κατὰ τὸ φαινόμενον ὡσάν νὰ μὴν ὑπάρχουν, ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ Ἑλλάς τώρα διατρέχει ἐκτάκτους ψυχολογικὰς στιγμὰς, διέρχεται μεταβατικὸν στάδιον ταχέως βαίνουσα πρὸς τὴν λύσιν πολλῶν σπουδαίων καὶ ζωτικῶν ζητημάτων τὰ ὅποια ἔχουν ὠριμάσει ἀπὸ πολλοῦ, ἐπομένως πρέπει νὰ ἐγκλείῃ ἰσχυρὰ στοιχεῖα ἅτινα μὲ τὴν πρώτην ἐξωτερικὴν ὄθησιν θὰ δείξουν τὴν ὑπαρξίν των. Πλὴν τούτου καὶ τώρα ἀκόμη ὑπάρχουν ὠριμμένα στοιχεῖα τὰ ὅποια ἂν καὶ στεροῦνται γενικῆς κοινωνικῆς μορφώσεως, ἐν τούτοις εἰς ὠριμμένα κοινωνικὰ ζητήματα ἔχουν προχωρήσῃ τὸσον πολὺ, καὶ ἀναπτύξῃ τοιαύτην ῥώμην χαρακτήρος καὶ εὐλικρίνειαν ὥστε μᾶς ἀφαιροῦν κάθε δικαίωμα ἀμφιβολίας περὶ τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς μας. Τοιαῦτα στοιχεῖα κατ' ἐμὲ εἶναι οἱ δημοτικισταί — οἱ ἀτρόμητοι ὑπέρμαχοι τῆς ζωντανῆς μας γλώσσης. Οἱ δημοτικισταί ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς ἱστορίας νὰ παλῶν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς κοινωνίας μας. Εἶναι ἀναμφιβόλως τὰ καλύτερα, γνωστικότερα, γενναϊότερα, καὶ τὰ μαλλον ἐνθουσιώδη παιδιὰ τῆς μπουρζουαζίας μας ἀφοῦ κατάρθωσαν εἰς τὸ μέσον τοιοῦτου ὠκεανοῦ ψεύδους καὶ ἀπάτης νὰ ἀπαλλαγῶν ἰσχυρῶν προλήψεων ἔστω καὶ εἰς μερικὰ μόνον ζητήματα, τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύει ὅτι ἔχουν ὑγιᾶ ἐγκέφαλον καὶ γενναῖον, εὐλικρινῆ χαρακτήρα, πράγμα σπάνιον εἰς τοιαύτην

σχολαστικὴν, διεφθαρμένην καὶ σατανικῶς ἐγωιστικὴν ἀτμόσφαιραν. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν αὐτὴν οἱ δημοτικισταί εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ μόνον σχεδὸν ὑγιᾶ στοιχεῖα τοῦ τόπου, ἱκανὰ πρὸς θετικὴν ἐργασίαν. Ἐὰν μέχρι σήμερον σχετικῶς δὲν ἐπραξαν πολλά, εἰς τοῦτο πταίει οὐχὶ ἡ καλὴ των θέλησις, ἀλλὰ ἡ οθτοπιστικὴ τακτικὴ των, ἡ ὅποια δὲν ἤμποροῦτε νὰ δώσῃ σοβαρὰ ἀποτελέσματα. Εἰς αὐτὸ ἔπεσαν καὶ αὐτοὶ θύματα τῆς γενικῆς ἀμαθείας τοῦ τόπου εἰς τὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Οἱ δημοτικισταί ἐφαντάσθησαν ὅτι ἤμπορουν νὰ λύσουν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, χωρὶς νὰ θέξουν τὸ ὅλον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, μὴ θέλοντες νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὸ γλωσσικὸν ζήτημα δὲν εἶναι τὸσον ἀκαδημαϊκῆς, ὅσον κοινωνικῆς φύσεως, στενωτάτα συνδεδεμένον μὲ ὀλοκλήρον ἱστορικὸν καὶ κοινωνικὸν σύστημα, ἐπομένως δὲ τότε μόνον δυνατὸν νὰ λυθῆ ἐν τῇ πράξει, ὅταν κλονισθῆ τὸ ὅλον αὐτὸ κοινωνικὸν σύστημα. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτοῦνται ὄχι ἀκαδημαϊκαὶ συζητήσεις ἀτόμων, ἀλλὰ εὐρεῖα κοινωνικὴ δρᾶσις ὀλοκλήρων τάξεων, αἱ ὅποια μόναι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναπτύξουν τὴν τεραστίαν ἐκείνην δύναμιν, τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὸν κλονισμὸν τοιοῦτου στερεοῦ οἰκοδομήματος. Οἱ δημοτικισταί ἀντὶ νὰ προσπαθῶν νὰ προσελκύσουν καμμίαν κοινωνικὴν τάξιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ νὰ στηρίζωνται, ἔχοντες τὸν καιρὸν των εἰς ἀκάρπους, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συζητήσεις, προσπαθοῦντες νὰ καταπέσουν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς των θέσεως δὲν εἴμπορουν νὰ εἶναι δημοτικισταί. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐργατικὴν τάξιν οὔτε κἂν ἐφρόντισαν νὰ προσελκύσουν, πράγμα εὐκολώτατον, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνδιεφέροντο μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς, νὰ τὴν ἐβουήθουν εἰς τὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα, νὰ συνέτεινον εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἀνάπτυξίν τῆς προσφέροντες εἰς αὐτὴν ἀνάλογον τροφήν, σύμφωνα εἰς τὰ συμφέροντά της κ.τ.λ.

Ἄλλ' οἱ δημοτικισταί δὲν θέλουν νὰ εἶναι κοινωνιολόγοι, ἐπιθυμοῦν νὰ μείνουν γλωσσολόγοι. Νομίζουν ὅτι μὲ τὰς συζητήσεις, τὰ ποιήματα καὶ τὶς ρομάντζες ἤμπορουν νὰ φέρουν κοινωνικὰς μεταβολὰς. Ἄντὶ νὰ κυττάζουν τὰς κατωτέρας τάξεις, τοὺς φυσικοὺς των συμμάχους, προσπαθοῦν νὰ καταπέσουν τὰς ἀνωτέρας τάξεις, αἱ ὅποια ὡς ἐκ τῆς ψυχολογίας των δὲν ἔχουν καμμίαν ἀνάγκην καὶ συμφέρον νὰ ἀεκηδαῖστον.

Προσπαθοῦν νὰ ἐκλαϊκίσουν εἰ δυνατόν περισσότερο τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, αὐτὸν δὲ τὸν λαὸν τὸν

ἀποφεύγουν, δεικνύοντες τὴν τυπικὴν ἐκείνην ἀδιαφορίαν εἰς τὰς τύχας τῶν κατωτέρων ἐργατικῶν τάξεων, τὴν τὸσον ἐμφορὴν εἰς ὄλους μας, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ τελευταίου ἀπὸ ἡμᾶς, διότι κατὰ βάθος ὅλοι εἴμεθα συντηρητικοὶ ἀριστοκράται, διαρκῶς κυττάζοντες πρὸς τὰ ἄνω, ἀσυνείδητα θύματα τοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς μας! Ἐὰν οἱ δημοτικισταί ἦσαν δημοκρατικώτεροι καὶ ἐνδιεφέροντο περισσότερο μὲ τὸν κατώτερον λαόν, θὰ προσπαθοῦν νὰ σπουδάσουν τὰς ἀνάγκας του, θὰ μετέβαινον πρὸς αὐτὸν ὅπως τὸν ἀφυπνίσουν, τὸν ἀναπτύξουν, τὸν διοργανώσουν μεταχειριζόμενοι τὴν ζωντανὴν μητρικὴν των γλῶσσαν ὡς ὄργανον προφορικῆς καὶ γραπτῆς προπαγάνδας καὶ τότε ὄχι μόνον τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης θὰ προήγαγον ἐν τῇ πράξει ἀπέριως περισσότερο, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸν θὰ ἐβουήθουν εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ τὸ σπουδαιότερον! θὰ ἔσφον ἀπὸ πίσω τοὺς ὀλοκλήρους κοινωνικὰς τάξεις καὶ θὰ ἦσαν σήμερον ἰσχυρὰ κοινωνικὴ δύναμις ἐν Ἑλλάδι, δυναμένη νὰ ἔχῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἐπισημοῦ καθεστώτος.

Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ὅτι μόνον ἐκείνη ἡ κίνησις ἤμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐπιτυχίαν καὶ πρακτικὴν σημεσίαν, ἡ ὅποια στηρίζεται ἐπὶ ὀλοκλήρου κοινωνικῆς τάξεως. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως αὐτὸ οἱ δημοτικισταί πρέπει νὰ ἀπκλαχθοῦν ἀπὸ μερικὰς μπουρζουαζικὰς ἐξείας καὶ προλήψεων, νὰ μετριάσουν ἐπὶ τινα καιρὸν τὰς Ἀκαδημαϊκὰς συζητήσεις, τὰ ποιήματα καὶ τὰ ρομάντζα καὶ νὰ ἀσχοληθοῦν σοβαρῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια ἂν καὶ ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἄγνωστα σχεδὸν, ἐν τούτοις κατέστησαν ἤδη παντοῦ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα. Ἢν φανοῦν ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο, τότε ἄς εἶναι βέβαιοι ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι μὲ ὄλους τοὺς νέους ἀκαδημαϊκοὺς ὀπαδοὺς πῶ θὰ ἀποκτοῦν, οὐδέποτε θὰ ἀποτελέσουν σοβαρὰν κοινωνικὴν δύναμιν καὶ μετὰ δεκάδας ἀκόμη ἐτῶν οὔτε μίαν βίβαν τῆς ἐπιστήμης μηχανῆς τοῦ κράτους θὰ κατάρθωσαν νὰ μετακινήσουν. Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ δημοτικισταί καὶ μάλιστα οἱ νεώτεροι ἐξ αὐτῶν τὸ δημοκρατικώτερον, γενναϊότερον καὶ συνεπέστερον μέρος θὰ ἀνγκασθῆ τέλος νὰ εὐρύνουν τὸν κύκλον τῆς δρᾶσεως του, εὐθὺς ὡς καταλάβῃ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης εἶναι ἀρρήτως συνδεδεμένον μὲ ἄλλα γενικώτερα ζητήματα καὶ ἐπομένως εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῆ ἂν προηγουμένως δὲν λυθῶν ἄλλα ζητήματα. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ζητήματος ἐλπίζω μὲ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ διηγήσω περισσότερα ἀπ' εὐθείας μαζί των.

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

εἶταν ἀσυνέφιαστος βρόντης ἀξαρνα τᾶστροπελέκι! Τὰ οὐράνια ἐπισφραγίζανε τὴ γνώμη τοῦ σοφοῦ. Ὁ λοι οὐκ ἔβλεπε τὰ κεφάλια ἄφωνοι καὶ χωριστήκανε. Μὰ αὐτὸς, αὐτὸς ὁ νῆος, πού τώρα τονέ λένε Λάρρας (Διωγμένους θὰ πῆ), αὐτὸς γελοῦσε δυνατὰ ἐνῶ οἱ ἄθρωποι φεύγανε, πού νομίζανε πὼς τονέ τιμωροῦνε καὶ τὸν ἀφήνανε λεύτερο. Μοναχὸς καὶ λεύτερος, ἔτσι ὅπως καὶ ὁ πατέρας του. Μὰ ὁ πατέρας του δὲν εἶτανε ἄθρωπος. Αὐτὸς εἶτανε ἄθρωπος. Ἐτσι ἄρχισε τὴν παράξενη ζωὴ του — λεύτερος ὡς αὐτός. Συχνὰ ἐπεφετε στὴ χώρα τῆς φυλῆς κείνης καὶ ἀρπαζε ζωντανὰ καὶ κορίτσια. Ὅ,τι ἤθελε, ὅ,τι τοῦ χρειαζότανε. Τοῦ ρίχνανε σαίτες μὰ οἱ σαίτες δὲν περνοῦσαν τὸ κορμί του ἀφοῦ ἕνας θώρακος ἀράτος στοὺς ἀθρώπους τὶς γυρίζε πίσω. Εἶτανε πιδεξίος, ἀρπαγας, δυνατὸς καὶ σκληρὸς· σπάνια ἐρχότανε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τοὺς ἀθρώπους, τὸ πῶς πολὺ τονέ βλεπανε ἀπὸ μακριὰ. Ὁ καθένας πού τον ἐβλεπε τοῦρριχνε πάντα σαίτες ὅσες τύχανε νάχη γιὰ νὰ τονε διώξῃ ἀπὸ κοντὰ του. Χρόνια πολλὰ γυρίζε ἔτσι μοναχὸς, γύρο στὶς κατοικίαις τῶν ἀθρώπων, πάρα πολλὰ χρόνια. Μὰ ὁ ἄθρωπος εἶναι ἀδύνατο, σὰ ὅλη τὴ ζωὴ του νὰ κἀν πάντα τὸ ἴδιο πράμα· ὁ ἄθρωπος δὲν μπορεῖ αἰώνια νὰπολάβῃ γιατί ἔτσι ἡ ἀπόλαψή

ἔχανε κάθε ἀξία, πρέπει καὶ νὰ παθῇ... Μιὰ φορὰ ζύγωσε τοὺς ἀθρώπους καὶ σὰ χυμίζανε κατὰ πάνω του αὐτὸς ἔμεινε ἀκούνητος δείχνοντας πὼς δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ διαφεντέψῃ τὸν ἑαυτὸ του· τότε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀθρώπους τὸ κατὰλαβε αὐτὸ καὶ φάναζε γλήγορα καὶ δυνατὰ «Κανεὶς νὰ μὴν τὸν ἀγγίξῃ! Ἀλλοιωτικὰ θὰ πεθάνῃ!»

Ὅλοι κρατηθῆκανε καὶ κανεὶς δὲ θέλησε νὰ τονε γλυτώσῃ ἀπὸ τὴ μοῖρα του τὴν κακιά. Τονε περιγυρίζανε καὶ γελοῦσανε μαζί του. Μὰ αὐτὸς ἔτρεμε σὲ αὐτὸ τὸ γέλιο καὶ κάττι ζητοῦσε στὸν κέρφο του πού τᾶρπαζε σπασμωδικὰ. Ἀξαρνα ρίχτηκε στοὺς ἀθρώπους κρατώντας ἀψηλὰ στὸ χερὶ του μιὰ πέτρα. Μὰ κείνοι φεύγοντας τὰ χτυπήματά του δὲν τὸν ἀγγίξανε διόλου καὶ ἀφοῦ κείνος κουρασμένος, πονετικά ὀρθνώντας, ξαπλώθηκε στὴ γῆς, τὸν περιτριγυρίζανε πάλι καὶ τὸν κοιτάζανε ἀπὸ μακριὰ. Ἐπειτα σηκώθηκε ἀπὸ χάμω καὶ ὑψώνοντας ἕνα μαχαίρι ποῦχε πέσει ἀπὸ κάποιον, χτύπησε τὸ στήθος του τὸ μαχαίρι τσακίστηκε σὰ νὰ βρῆκε μιὰ πέτρα. Πάλε ξανάπεσε στὴ γῆς χτυπώντας χάμω ἀπελπισμένα τὸ κεφάλι του. Μὰ ἡ γῆς ὑποχωροῦσε στὸ κεφάλι του, καὶ μόνο μιὰ λακκούβα σχηματίζε μὲ τὰ χτυπήματά του.

— Δὲν μπορεῖ νὰ πεθάνῃ, φωνάζανε χαρούμενοι κείνοι πού εἶδαν τὰ γερόμενα. Φύγανε καὶ τὸν ἀφήσανε μόνον. Αὐτὸς ἀνάσκελα παρατηροῦσε ἀψηλὰ στὸν οὐρανὸ, σὰ μαῦρα στίγματα φρινοντανε μεγάλου αἵτου. Αὐτὸς — ὁ ἄθρῶπος — κοιτότανε κεί, καὶ σταθροῦσε μὰτια του εἶτανε τὸσον βαθιὰ μελαχολία, τὸσον ἀτέλειωτος πόνος πού μοροῦσε νὰ φαρμακίψῃ τις χαρούμενες ψυχῆς ὄλων τῶν ἀθρώπων. Ἀπὸ κείνον τὸν καιρὸ ὡς τὰ τώρα ζήταε: τὸ θάνατο, πάντα μοναχὸς, πάντα ματσια. Παντοῦ φαίνεται καὶ παντοῦ ζήταε... τὸ εἶδες, εἶναι πῶς ἕνας ἄσκιος καὶ θὰ μὲνῃ ἔτσι αἰώνικ. Τώρα δὲ νοιώθει οὔτε τὰ λόγια οὔτε τις πράξεις τῶν ἀθρώπων, δὲ νιώθει πῶς τί εἶναι ζωὴ καὶ ἀπὸ τὸ θάνατο μὲνει πάντα χωρισμένος. Παγαίνει, παγαίνει, καὶ ὄλο ζήταε... Ἡ ζωὴ του δὲν εἶναι ζωὴ καὶ ἐλπὶδα τοῦ θανάτου δὲν τοῦ γελαίε πῶς, καὶ δὲν ἔχει θέση ἀνάμεσα στοὺς ἀθρώπους. Ἐτσι τιμωρεῖται ἡ περηφάνεια.

Ἡ γριά στέναζε καὶ σὴπασε καὶ τὸ κεφάλι της ποῦγερενε στὸ στήθος της κοινοῦντανε περᾶξενε.

Τῆνε κοιτάξα τὴ γριά Ἰζεργέλ. Μοῦ φάνηκε πὼς τὴν ἐπαίρνε ὁ ὕπνος, οἱ ἀξαρνα μιὰ μεγάλη λύπηση ἐνοιώσα γι' αὐτήν. Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας της τὸ δηγήθηκε μὲ ὑψωμένη φωνὴ σὰ νὰ φοβερίζε σὲ ἕνα